

Διδαχί

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ

Δελφών & Μιαούλη | Τ.2310 828 989 | www.inmetamorfoseos.gr

ΕΤΟΣ 2^ο | 22 ΜΑΪΟΥ 2022 | Αρ. Φύλλου 73

Η ΑΛΗΘΙΝΗ ΛΑΤΡΕΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Σχόλιο στο Ευαγγελικό Ανάγνωσμα: Ιωα 4:5-42

Περιεχόμενο του ευαγγελικού αναγνώσματος της τέταρτης μετά το Πάσχα Κυριακής αποτελεί μια μακρά και υψηλού επιπέδου θεολογική συζήτηση, στο πλαίσιο της οποίας ο Ιησούς αποκαλύπτει τη μεσσιανική του ιδιότητα, αυτοπαρουσιάζεται, δηλαδή, ως ο απεσταλμένος από τον Θεό σωτήρας του κόσμου, περιγράφει τον Θεό ως Πνεύμα, υποδεικνύει τον ορθό τρόπο λατρείας του και εξαγγέλλει την έναρξη της Βασιλείας του Θεού.

Το αξιοπερίεργο και ίσως από τα πιο ενδιαφέροντα στοιχεία της συζήτησης που διεξάγεται δίπλα στο πηγάδι του Ιακώβ δεν είναι το αναμφίβολα πλούσιο περιεχόμενό της αλλά το πρόσωπο που ο Ιησούς επιλέγει ως συνομιλητή του. Πρόκειται για μια γυναίκα που από άποψη καταγωγής ανήκει σε μια φυλή την οποία οι Ιουδαίοι θεωρούσαν παραδοσιακά εχθρική και από άποψη θρησκείας ανήκει σε μια σημαντικά αποκλίνουσα από την ιουδαϊκή ορθοδοξία αιρετική ομάδα. Η γυναίκα εμφανίζεται στην αφήγηση χωρίς όνομα. Η αποφυγή της αναφοράς του ονόματος κάποιου από τα πρόσωπα που παίζουν πρωταγωνιστικό ρόλο σε μια αφήγηση αποτελεί ένα από τα χαρακτηριστικά του **Κατά 'Ιωάννη**

Εὐαγγελίου· η μητέρα του Ιησού, ο αγαπημένος μαθητής, ο παράλυτος της Βηθεσδά, ο εκ γενετής τυφλός, ο εκατόνταρχος, είναι κάποια από τα πρόσωπα που επίσης δεν μνημονεύονται με το όνομά τους. Και καθώς πρόκειται για ιστορικά πρόσωπα, η αποφυγή της μνείας των ονομάτων οφείλεται προφανώς στην πρόθεση του ευαγγελιστή να τονίσει τον συμβολικό και, επομένως, διαχρονικό χαρακτήρα των αφηγήσεων στις οποίες τα συγκεκριμένα πρόσωπα εμφανίζονται.

Έτσι, το γεγονός ότι ο Χριστός επιλέγει ως συνομιλήτη του μια γυναίκα, αλλόφυλη και αιρετική και, μάλιστα, είναι αυτή που αξιώνεται να γίνει η πρώτη απόστολος του Ιησού Χριστού, ενώ οι περήφανοι για την καταγωγή και την ορθοδοξία τους μαθητές, μένουν στο περιθώριο να κοιτάζουν γεμάτοι απορία τον Δάσκαλό τους, στέλνει ένα αναμφίβολα επίκαιρο, αλλά και πολυσήμαντο για τη σύγχρονη εποχή μήνυμα, που προκύπτει από τον τρόπο με τον οποίο ο Ιησούς πλησιάζει τη γυναίκα και που με ιδιαίτερα γλαφυρό όσο και αριστοτεχνικό τρόπο σκιαγραφείται στο δοξαστικό των Αίνων της ημέρας:

**Ἡ πηγὴ τῆς ζωαρχίας, Ἰησοῦς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν,
ἐπὶ τὴν πηγὴν ἐπιστὰς τοῦ πατριάρχου Ἰακώβ,
πιεῖν ἐζήτει ὕδωρ παρὰ γυναικὸς Σαμαρείτιδος.**

**Τῆς δὲ τὸ ἀκοινώνητον τῶν Ἰουδαίων προσειπούσης,
ὁ σοφὸς δημιουργὸς μετοχετεύει αὐτὴν ταῖς γλυκεῖαις προσηήσεσιν
μᾶλλον πρὸς αἴτησιν τοῦ αἰδίου ὕδατος.**

“Ὁ καὶ λαβοῦσα, τοῖς πάσιν ἐκήρυξεν εἰποῦσα·

**Δεῦτε, ἴδετε τῶν κρυπτῶν γνώστην καὶ Θεόν, παραγενόμενον σαρκί,
διὰ τὸ σῶσαι τὸν ἄνθρωπον.**

Οι σύγχρονες κοινωνίες μετατρέπονται με ὄλο και ταχύτερους ρυθμούς σε πολυπολιτισμικές κοινωνίες και οι χριστιανοί συναντούν στις καθημερινές τους συναναστροφές ὄλο και συχνότερα ανθρώπους διαφορετικής θρησκευτικής και γενικότερα πολιτισμικής προέλευσης, με τους οποίους καλούνται κάποιες φορές να συνεργαστούν. Η συνάντηση του Ιησού Χριστού με τη Σαμαρείτισσα, ὅπως αυτή περιγράφεται από τον σχετικό ὕμνο, δίνει το μέτρο της αντιμετώπισης από τους χριστιανούς ὄσων προέρχονται από διαφορετικές πολιτισμικές παραδόσεις· ὄχι με μισαλλοδοξία, ὄχι με διάθεση αντιπαράθεσης, ὄχι με αισθήματα φόβου και ανασφάλειας που οδηγούν σε εχθρότητα, ἀλλὰ **“γλυκεῖαις προσηήσεσιν μετοχετεύειν”** τη συζήτηση από

τα επουσιώδη στα ουσιώδη και σημαντικά. Για αιώνες ολόκληρους Ιουδαίοι και Σαμαρείτες, αν και ανήκαν στον ίδιο λαό, αν και πίστευαν στον ίδιο Θεό, είχαν μεταξύ τους εχθρικές σχέσεις που ανάγονται πίσω, στα τέλη του 1 π.Χ. αιώνα, όταν το βασίλειο του Σολομώντα, που είχε ιδρύσει ο Δαβίδ, διασπάστηκε σε δύο μικρότερα βασίλεια, το Βόρειο και το Νότιο. Στο πλαίσιο της Περσικής Αυτοκρατορίας, όταν όλοι οι εξόριστοι στη Μεσοποταμία Ισραηλίτες επέστρεψαν στην Παλαιστίνη, η παλιά έχθρα αναζωπυρώθηκε, καθώς στις πολιτικές και κοινωνικές διαφορές προστέθηκε και μια θρησκευτική: οι Ιουδαίοι υποστήριζαν ότι ο Θεός πρέπει να λατρεύεται στον ναό της Ιερουσαλήμ και οι Σαμαρείτες στον ναό του όρους Γαριζείν. Η Σαμαρείτισσα ρωτάει τον Χριστό, όταν διαπιστώνει ότι έχει απέναντί της κάποιον άνθρωπο του Θεού, πού πρέπει να λατρεύεται ο Θεός. Ο Ιησούς χωρίς να απαρνείται τη δική του παράδοση **–Εσείς λατρεύετε αυτό που δεν ξέρετε· εμείς όμως λατρεύουμε αυτό που ξέρουμε, γιατί η σωτηρία έρχεται από τους Ιουδαίους (4:22)**– στρέφει (μετοχετεύει) τη συζήτηση στο πώς πρέπει να λατρεύεται ο Θεός. Ο Χριστός τη διαβεβαιώνει ότι θα έρθει καιρός που ο Θεός δεν θα λατρεύεται ούτε στο Γαριζείν ούτε στα Ιεροσόλυμα, αλλά οι άνθρωποι θα έχουν άμεση επικοινωνία μαζί του. Αυτό που σε τελευταία ανάλυση τονίζει με την απάντησή του ο Ιησούς είναι ότι στη Βασιλεία του Θεού κάθε αξία που οι άνθρωποι πίστεψαν και έθεσαν ως θεμέλιο της ζωής τους, αν συντελεί στη διαίρεση των ανθρώπων, είναι ψεύτικη και επομένως θα καταργηθεί. Ακόμη και η θρησκεία, όταν δεν συμβάλλει στη συνένωση των ανθρώπων, αλλά γίνεται παράγοντας ανταγωνισμού και αντιπαραθέσεων, θα καταργηθεί κι αυτή, καθώς η αλήθεια ενώνει, δεν διαιρεί. Αν τραβήξει κανείς τις αναλογίες ανάμεσα στις θρησκευτικές διαφορές Ιουδαίων - Σαμαρειτών και τις σύγχρονες διαιρέσεις των χριστιανών θα διαπιστώσει δυστυχώς ότι υπολείπονται πολλά βήματα ακόμη ως το ιδεώδες της Βασιλείας του Θεού.

Πολύ μεγαλύτερο ενδιαφέρον όμως από τον τρόπο με τον οποίο ο Ιησούς αντιμετωπίζει τη Σαμαρείτισσα έχει το περιεχόμενο της συζήτησής τους, καθώς αποκαλύπτει σ' αυτήν μια μεγάλη αλήθεια, που συνοψίζεται στη φράση: **“πνεῦμα ὁ Θεός, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν”** (4:24). Η έκφραση **“ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ”** είναι ιδιαίτερα δυσερμήνευτη, καθώς πιθανότατα πρόκειται για εβραϊσμό και έχει διατυπωθεί πλήθος προτάσεων για την κατανόησή της. Σύμφωνα

με την επικρατέστερη, ο Ιησούς βεβαιώνει ότι “Ο Θεός είναι πνεύμα. Κι αυτοί που τον λατρεύουν πρέπει να τον λατρεύουν κατευθυνόμενοι από το άγιο Πνεύμα, που αποκαλύπτει την αλήθεια”. Σε άλλο σημείο του ίδιου Ευαγγελίου ο ίδιος ο Χριστός βεβαιώνει: **‘Εγώ ειμι η όδος και η αλήθεια και η ζωή· ουδεις έρχεται προς τον Πατέρα ει μη δι’ έμοϋ** (Ιωα 14:6) Έτσι, θα μπορούσε να υποστηριχτεί ότι στον διάλογό του με τη Σαμαρείτισσα ο Χριστός αποκαλύπτει το μυστήριο της Αγίας Τριάδος· το άγιο Πνεύμα κατευθύνει τους ανθρώπους προς τον Υιό, δια του οποίου οδηγούνται προς τον Πατέρα.

Και είναι ιδιαίτερα σημαντικό το ότι η αλήθεια αυτή αποκαλύπτεται σε μια άσημη, ταλαιπωρημένη αλλόφυλη και αιρετική γυναίκα, ενώ δεν αποκαλύφτηκε στον επιφανή Φαρισαίο και μέλος του ιουδαϊκού Συνεδρίου Νικόδημο, η συνάντηση του οποίου με τον Χριστό περιγράφεται στο αμέσως προηγούμενο επεισόδιο (Ιωα 3:1-10). Αυτό σημαίνει ότι η γνώση του Θεού δεν επιτυγχάνεται μέσα από μια νοησιαρχική διαδικασία, μέσα από μια σειρά λογικών συλλογισμών, αλλά είναι δώρο που δίνεται από τον ίδιο τον Θεό στον άνθρωπο αρκεί αυτός να είναι έτοιμος να το δεχτεί. Αυτό ακριβώς είναι το κριτήριο της θείας δωρεάς, η ετοιμότητα του ανθρώπου να δεχτεί το δώρο του Θεού, και όχι η κοινωνική του θέση, η καταγωγή ή το μορφωτικό του επίπεδο. Και όποιος δέχεται αυτό το δώρο του Θεού δεν το στρέφει σαν όπλο για να εξουθενώσει άλλους, αλλά φροντίζει να το μοιραστεί με άλλους, ώστε όλοι μαζί να κάνουν ένα μεγάλο βήμα προς τη Βασιλεία του Θεού. Μόνον τότε λατρεύει κανείς πραγματικά τον Θεό, όταν η λατρεία δεν καθίσταται μια τυπική θρησκευτική υποχρέωση που στοχεύει στον εξευμενισμό της θεότητας ή στην επίτευξη ατομικών επιδιώξεων και φιλοδοξιών, αλλά όταν είναι έτοιμος να μοιραστεί με τους συνανθρώπους του τη δωρεά του Θεού.

M.K.

